

Bildád első beszéde: A kegyes embert megáldja Isten

^{8,1}Akkor megszólalt a sűahi Bildád, és ezt mondta: ^{8,2}Meddig beszélsz ilyeneket, meddig lesz heves szél szádnak beszéde? ^{8,3}Meghamisítja-e Isten a jogot, elferdíti-e a Mindenható az igazságot? ^{8,4}Ha fiaid vétkeztek ellene, hibájukért fizetett meg nekik. ^{8,5}Ha te az Istent keresed, és a Mindenhatóhoz könyörögsz, ^{8,6}ha tiszta és becsületes vagy, bizonyosan örködik fölötted, és békés otthont ad igazságodért. ^{8,7}Bár először kicsiny voltál, végül igen nagyvá leszel. ^{8,8}Kérdezd csak meg az előző nemzedéket, jegyezd meg, amit kikutattak az atyák! ^{8,9}Mi csak tegnapiak vagyunk, és semmit sem tudunk, életünk csak árnyék a földön. ^{8,10}Majd ők megtanítanak, és megmondják neked, tőlük származnak az értelmes szavak! ^{8,11}Felne-e a nád mocsár nélkül? Megne-e a sás víz nélkül? ^{8,12}Alig hajt ki, és ha le sem tépik, akkor is elszárad, minden fűnél előbb. ^{8,13}Így járnak, akik elfeledkeznek Istenről, az elvetemültek reménye elvész. ^{8,14}Szétfoszlik bizakodásuk, bizodalmuk olyan, mint a pókháló. ^{8,15}Ha házára támaszkodik, nem marad meg, belekapaszkodik, de nem tud megállni. ^{8,16}Virul ugyan a napfényben, indája túlnő a kerítésen, ^{8,17}gyökerei átbújnak a kőrákason, megkapaszkodnak a kőhalomban is, ^{8,18}de ha kiirtják helyéről, még az is megtagadja őt: Nem is láttalak! ^{8,19}Csak ennyi öröm van az útján. Azután más nő a földből. ^{8,20}Nem veti meg Isten a feddhetetlent, és nem fogja kézen a gonosztevőket. ^{8,21}Megtölti még szádat nevetéssel, és ajkaidat ujjongással. ^{8,22}Gyűlöllőidet szégyen borítja, és nem lesz sátra a bűnösöknek.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Bildád teológiai elképzelése Elifáz vonalát követi, bár bántóbb éllel fogalmaz, mint amaz. Elifáztól eltérően például sehol nem említi, hogy Jób valóban feddhetetlen ember lenne, bár célzás szinten ez a feltételezés nála is megjelenik (lásd alább 6. vers). Különösen jellemző fogalmazásmódjára az, ahogy a 4. versekben Jób gyermekeiről beszél, számára csupán példabeszédek, nem érzi át Jób veszteségének

nagyságát, csupán saját teológiájának igazolására használja fel őket.

Bildád fogalmazásának keménységére magyarázat lehet, hogy Jób is keményebben fogalmaz a 2. beszédeben, a 6–7. fejezetben, mint a 3-ban: utóbbiban a halálvágy a fő téma, amely inkább együttérzést szül, míg a 6–7-ben panaszkodik és gyakorlatilag Istent hibáztatja helyzetéért. Bildád ingerültsége érthető lenne, ha Jób nem szenvedő ember lenne, akit veszteségei és fájdalma indítanak azokra a szavakra, amelyeket kiejt.

Bildád kezdő szava, a meddig szinte válasz Jób szinte teljesen hasonló kérdésére (7,19 – bár itt a magyar fordításban a miért, és nem meddig szerepel). Jób Istent kérdezi, mire Bildád Isten védelmében válaszul Jóbót kérdezi: Meddig viselkedik még így?

Bildád megfogalmazására jellemző, hogy Jóbról alkotott véleményét nem fejt ki egyenesen. A 5–6 és 21. versekben céloz arra, hogy Jób valóban feddhetetlen, a szavak, amiket itt használ, az 1–2. fejezetek szavait tükrözik. Az 5–6. verseket azonban a szintaxis összekapcsolja a 4-gyel, ahol a mondatkezdő „ha” után tényleg fogalmaz meg, ezáltal két dolgot is érzékeltet: hogy az 5–6. versekben kifejtett állítások Jóbról tények, másrészt a szövegkörnyezet (a gyermekek halála) szerint Jób szenvedése mégsem véletlen.

A 8. verstől egy új szakasz kezdődik: egy, a bölcsességirodalomból ismert toposz a gonoszok szükségszerű pusztulásáról. Elifáz a saját hasonló beszédet saját maga által tapasztalt látomással vezeti be, hogy hangsúlyt adjon a számára, vele ellentétben Bildád az atyákra hivatkozik, akikkel szemben a ma tapasztalatai semmik. A 8. versben említett „atyák” és az „előző nemzedék” azonban több mint a pusztta múlt felemlítése: a hagyó-

mány fontosságát mutatja, mint amely eligazodást nyújthat a jelen helyzetben. Igaz, a szakasznak van olyan értelmezése is, amely szerint ez itt szatirikus megfogalmazás: hiszen régen az, amit most bevettnek gondolunk, új volt, és az egyes emberek tapasztalatai akkor is „csak” egyes tapasztalatok voltak, a többivel összekapcsolódva utólag igazolódtak, és lettek bevett hagyománnyá.

Az atyáktól örökölt hagyományt alapvetően két képpel közvetíti: az egyik a hamar elszáradó növény, amelynek paralleljét az Ézs 40,6–8-ban is megtaláljuk, bár ott nem a gonoszok pusztulásának témájához kapcsolódik, inkább áll közelebb Elifáz beszédéhez, amelyben az általános gyarlóságról beszél: Ézsaiásnál az ember törekvésével Isten Igéjének szilárdsága áll szemben. A másik kép a kiterjesztett, de aztán kitépott gyökereké, amelynek az Ez 17,8kk-ból lehet ismerős, ahol ugyanennek a teológiai témának, a bűn szükségszerű büntetésének metaforája.

Bildád beszédének vége a panaszszoltárokéhoz hasonló. Érdekes itt megemlíteni Bergrich hipotézisét, amely szerint a könyörgést a liturgiai alkalmon egy arra felhatalmazott beszélő válaszolta meg, mégpedig egy standard „szabadítási prófécia” formájában. Az ilyen jellegű válasz-beszédek pl. a Jer 30,10–11-ben, az Ézs 41,8–13-ban vagy a 43,1–7-ben maradtak fenn ezen a jóbi szakaszon kívül.

Így tehát, bár Bildád beszéde meglehetősen kemény Jóbbal szemben, a végső kicsengése nem az elítélés, hanem a vigasztalás.

Bevezetés

Az ember sokszor észreveszi magán, különösen, amikor gyerekeket nevel, hogy bizonyos dolgokat automatikusan úgy csinál, mint az előtte járók, szülei és nagyszülei. Tudatosan a számára jónak tartott dolgokat igyekszik utánozni, de öntudatlanul nagyon sok más is átjön. A hagyomány sok szempontból nem más, mint egy ilyen tapasztalat-csomag, amely talán csak a gyerekneveléshez hasonló helyzetekben tudatosodik, de végig jelen van, és meghatároz minket.

1. A hagyomány mint múlt

Jób könyvében Bildád a hagyományról úgy beszél, mint olyan múltbeli tapasztalatról, amely bizonyos dolgokat igazol. Hagyomány alatt a mai gondolattól eltérően nem csupán ritualizált ünnepeket és megkövesedett szokásokat ért (sajnos mára ez a nézet alakult ki a hagyományról), hanem az előző generációk bölcsességének felhalmozott táráát. Sokszor nem gondolunk bele, de a hagyomány *minden*, hagyomány nélkül nem lehetnénk *senkik*. A hagyomány adja nekünk a nyelvet, amelyen beszélünk és gondolkodunk, a jelképeinket, tudásunk forrásait. A hagyomány valójában majdnem mindent meghatároz az életünkben, és ha rossz a hagyományunk, az életünk sem lehet virágzó.

2. A hagyomány mint jelen

A hagyomány ugyan a múltból indul, de a jelenben feje ki a hatását. Azok a hagyományok, amelyekből mára nem maradt semmi, csak néhány kötelező jellegű ünnep, valójában nem hagyományok. Igazi hagyomány az, amely élő és ható módon jelen van az életünkben: meghatározza gondolkodásunkat, viselkedésünket, képes rávenni akár a változásokra is. A hagyomány nem valamilyen szükséges rossz, még az egyházi hagyomány sem: ha nem lenne a több ezer év fordítói és magyarázó munkája, nem is értenénk még a Bibliát sem, nemhogy az egyház hozzá kapcsolt magyarázatait. Viszont, mint jelenben élők, mi magunk is megszabhatjuk, mi legyen a mi hagyományunk: válogathatunk, fontolhatunk. Mi messzebb látunk az előttünk járóknál – igaz, alázatosaknak kell lennünk, mert az ő vállain állunk –, ezt a lehetőséget pedig ki kell használnunk, és tudnunk kell, hogy minden, amit kialakítunk magunk körül, és tovább adunk másoknak, a gyermekeinknek, hagyománnyá lesz. Ez pedig hatalmas felelősség.

3. A hagyomány mint jövő

Igazából a hagyomány az, amelyben mind a jó, mind a rossz megtermi a maga gyümölcsét, nem a jelen konkrét cselekedetei és eseményei. Egy jó, emberi értékekkel teljes élet pótolhatatlan ajándék a következő generációnak, egy olyan kincs, amelyet utólag már nagyon nehéz megadni bárkinek. A bűnök pedig igazán a következő generáció életében borulnak virágba: a pénzközpontú szülők elkényeztetett és elhanyagolt gyermekeiben, az agresszív szülők agresszív vagy megtört gyermekeiben, akikre nincs elég idő, szeretet, odafigyelés. És ez megtermi a maga sok-sok keserű gyümölcsét.

De erre nem szoktunk gondolni, amikor a hagyományról beszélünk. Szót ejtünk az atyákról, a múltból, annak eseményeiről és jelentőségéről. Abba azonban nem gondolunk bele elég gyakran, hogy egyszer a ma lesz a múlt, és ha nem adunk ma semmit, akkor csak erre a semmire lehet visszatekinteni a következő generációknak. És ezzel a semmivel nemcsak alap nélkülivé tesszük az életüket, de megszakíthatjuk az előttünk álló generációk fonalát, és nemcsak a mi hagyományunkat nem adjuk tovább, de azt sem, amit mi is hagyományként kaptunk. Bildád lehet ellenszenves, de legalább próbál alapot adni Jób jövőjének azáltal, hogy a múlthoz fordul tanácsért. Mert ez a három, a múlt–jelen–jövő nem választhatók el egymástól.